

POLITHISTORISK FORENING PRÆSENTERER:

Kommunefogeder som del af politiet i Grønland

Af Stephanie Dahl-Jensen

Om forfatteren:

Stephanie Dahl-Jensen er BA.jur. og er pt. ansat hos Koch/Christensen Advokatfirma.

Artiklen er skrevet i forbindelse med, at forfatteren tilbragte 5 måneder hos den juridiske søjle i Grønlands Politimesterembede. Efter en tur op af landets vestkyst med politikutteren Sisak, hvor der blev besøgt en række byer og bygder, blev hun interesseret i at se nærmere på Grønlands anvendelse af uudannet politi. I artiklen sættes derfor fokus på de grønlandske kommunefogeder, aktuelt og historisk.

Forsidebillede: Politibil i Grønland.

Foto: Stephanie Dahl-Jensen

1. Grønlands politi, i dag

1.1 Grønlands politis organisation

Grønlands politi er som rigsmyndighed organisatorisk placeret som en selvstændig politikreds under Justitsministeriet. Politikredsen ledes af politimesteren i Grønland, der er den overordnede i Politimesterembedet. Politimesterembedet har sæde i Nuuk sammen med politiets centrale administration, som er opdelt i en juridisk-, administrativ- og operativ søjle¹. For så vidt angår anklagevirksomheden er Politimesterembedet direkte underlagt Rigsadvokaten.

Grønlands Politi udgør med et areal på 3.175.600 km² verdens største politikreds. Trods Grønlands enorme størrelse udgør Grønlands samlede befolkning blot 55.860 personer². Kredsen er organisatorisk opdelt i fire politiregioner, der ledes af fire regionsledere sammen med Politimesterembedets øverste ledelse. Regionerne er sammenfaldende med kommunernes grænser og omfatter Politiet i Kujataa, Politiet i Sermersoq, Politiet i Qeqqa og Politiet i Qaasuitsoq. Regionerne omfatter i alt 19 politidistrikter med hver sin politistation.³

Grønlands Politi har altid været et enhedspoliti, hvilket vil sige, at kriminalpolitiet ikke er udskilt fra ordenspolitiet. Udover almindelige politimæssige opgaver har det grønlandske politi traditionelt haft arbejdsopgaver, der ikke umiddelbart er af politimæssig karakter. Politiet i Grønland fungerer som nævnt ovenfor som anklagemyndighed under stedlig ledelse af poli-

¹ Om Grønlands Politi. Udgivet af Grønlands Politi. Internetadresse: https://www.politi.dk/Groenland/da/om_os/om_politikredsen/ - Besøgt d. 07.12.2016 (Internet)

² Befolkning pr. 1. januar 2017. Udgivet af Grønlands Statistik. Internetadresse: <http://www.stat.gl/dialog/topmain.asp?lang=da&sc=BE> - Besøgt d. 13.03.2017 (Internet)

³ Om Grønlands Politi. Udgivet af Grønlands Politi. Internetadresse: https://www.politi.dk/Groenland/da/om_os/om_politikredsen/ - Besøgt d. 07.12.2016 (Internet)

timesteren, men politiet i Grønland besidder også en lang række civile arbejdsopgaver, herunder faderskabssager, fogedforretninger, forkyndelser og tvangsfuldbyrdelser.

Der er i dag i alt 329 ansatte i Grønlands Politi. Sammensætningen består af 133 færdiguddannet politipersonale, 21 politistuderende, 8 politiuddannet personale i assistance fra Danmark, 44 reservebetjente, 19 personer i kutterbesætningen, 10 juridisk personale, 49 administrative personale, 2 kontorelever og 2 viceværter. Dertil er der 41 kommunefogeder.⁴

I efteråret 2016 fik Grønlands Politi for første gang en landsdækkende vagtcentral. Dette har enorm betydning for den store politikreds, da det kan betyde bedre arbejdsmiljø for den enkelte betjent, samtidig med at det for borgeren kan give større retssikkerhed, idet man nu kan kommunikere med politiet, uanset om man er dansk-, engelsk- eller grønlandsksproget. Vagtcentralen har størst betydning for de små samfund, hvor anmeldelser tidligere skete til den lokale betjent, uanset om det var nat eller dag. Nu foretager vagtcentralen en screening af alle henvendelser og vurderer, om det er en 'her og nu opgave'. Den nye vagtcentral får dermed også en afgørende betydning for politiets ressourceanvendelse, idet politiet i de små samfund ikke vækkes og tilkaldes i samme grad om natten, hvorved der ikke optjenes den samme mængde afspadsering, der skal afspadseres i dagtimerne.

⁴ Disse tal er tal af 31. december 2016 fremfundet af HR-afdelingen i Politimesterembedet.

I år 2017 vil Grønlands Politi få det danske sagsstyrings-system POLSAS, hvormed politiets arbejde bedre kan integreres med de danske kredse.

Grønlands Politi bevæger sig med de nye tiltag, samt den voksende styrke, nærmere en dansk politikreds. Alligevel er der store forskelle grundet de store afstande, både geografisk, men også socialt og kulturelt, samt de store sociale problemer, der har indflydelse på retssystemet. Nuuk kan på mange måder sammenlignes med en dansk storby med shoppingcenter, biograf, gymnasium, universitet mv., men der er mange områder af Grønland, der er præget af dårlig infrastruktur, ingen mulighed for uddannelse og i det hele taget svære sociale kår, hvormed man, ved ændringerne af det grønlandske politi, bliver nødt til at se på de forskelle, der er i samfundet, og hvordan ændringerne kan forenes med dette.

1.2 Lovgrundlaget for Grønlands politis virke og dets magtanvendelse

Danmark fik i år 2004 en politilov, der afløste politilovene af 1863 og 1871 samt generalfuldmagten i den danske retsplejelovs § 108. Denne blev skrevet, idet der var et behov for en moderniseret politilov, som skulle tilvejebringe en mere samlet og tidssvarende lovgivning for politiets virksomhed, herunder navnlig en lovmæssig fastlæggelse af de grundlæggende principper for politiets magtanvendelse i forbindelse med den almindelige ordenshåndhævelse⁵. Politiloven var en præcisering og en synliggørelse af politiets beføjelser, uden at der skete en væsentlig udvidelse af politiets beføjelser. Loven regulerer poli-

⁵ Henricson, Ib: Politiret. Side 132. 6. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016. (Bog)

tiets opgavevaretagelse og angiver uden for straffeprocessen grænserne for politiets beføjelser i den henseende.

Foto: Henrik Madsen

Af den danske politilovs § 28 fremgår det, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at politiloven ved kongelig anordning kan sættes i kraft for disse landsdele, dog med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold medfører. Politiloven er på nuværende tidspunkt ikke ved kongelig anordning sat i kraft for Grønland. Det kan anses betænkeligt, at man ikke har valgt at gøre politiloven gældende for Grønland, da man i Danmark konstaterede, at ”[...] en så sparsom og generelt holdt lovregulering af et så centralt område som politiets magtanvendelse [...] næppe kan forekomme tilfredsstillende.”⁶ Med det nævnte citat henvises der naturligvis til den tidligere generalfuldmagt i den danske retsplejelovs

⁶ Forslag til Lov om politiets virksomhed. Punkt 2.1. Udgivet af Retsinformation. Internetadresse: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=88065> - Besøgt d. 25.12.2016 (Internet)

§ 108, der blev anvendt som hjemmel til blandt andet detentionsanbringelser både inden for og uden for strafferetsplejen.

Grundlaget for politiets arbejde i Grønland er den grønlandske retsplejelovs § 61. Paragraffen lyder:

”Politiets opgave er at opretholde sikkerhed, fred og orden, at påse overholdelsen af love og vedtægter samt at foretage, hvad der er nødvendigt for at forhindre forbrydelser og for at efterforske og forfølge sager herom. Politiet har endvidere til opgave at virke som anklagemyndighed.”

Den grønlandske retsplejelov er således en generalfuldmagt svarende til den tidligere danske retsplejelovs § 108. Den grønlandske retsplejelovs § 61 beskriver de centrale opgaver for politiet, og det er med udgangspunkt i denne bestemmelse, at politiets virke i Grønland udledes.

I forlængelse af generalfuldmagten anvendes ligeledes straffrihedsgrundene nødret og nødværge, når det grønlandske politi anvender magt. I henhold til kriminallovens § 9 kan kriminallovens foranstaltninger ikke finde anvendelse over for personer, der har handlet i nødværge, i det omfang handlingerne har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb, og det ikke åbenbart går ud over, hvad der af hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt. Kriminallovens § 9, stk. 3 er specifikt rettet mod de retshåndhævende myndigheder og deres evt. straffri handlinger. Den tager dog alene stilling til at anvende de midler, der er nødvendige for at gennemføre et påbud, og kan ikke i sig selv

hjemle adgang til at udstede et påbud på grund af en konkret risiko for forstyrrelse af ro og orden.

Der kan i henhold til kriminallovens § 10 heller ikke anvendes kriminallovens foranstaltninger over for en person, der har foretaget handlinger, som var nødvendige for at afværge truende skade på person eller gode, når lovovertrædelsen måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning. Nødværge- og nødretsbestemmelserne i den grønlandske kriminallov ligner tilnærmelsesvis de danske straffrihedsbestemmelser i straffelovens § 13 og § 14, hvor der ligeledes stilles krav til nødvendigheden, forsvarligheden og proportionaliteten i nødværge- og nødretshandlingen.

Den grønlandske retsplejelovs § 61 udgør sammen med kriminallovens § 9 og § 10 rammerne for politiets virke og dets magtanvendelse. Der er nogle betænkeligheder, i forhold til hvor hjemlen for magtanvendelse særligt uden for strafferetsplejen må findes, men der er ikke på nuværende tidspunkt sat fokus på området i den grønlandske offentlige debat, og siden man kunne legitimere politiets magtbeføjelser i den danske retsplejelovs § 108 ind til 2004, vil den grønlandske retsplejelovs § 61 formentlig udgøre hjemlen for Grønlands politi i mange år endnu.

1.3 Grønlands politiuddannelse

Det er på politiskolen i Nuuk, at de grønlandske polititjenestemænd uddannes. Teoridelen foregår på politiskolen, hvor den praktiske tjeneste foregår på en politistation i Grønland. Politiuddannelsen har ind til ændringerne i 2016 taget tre år; otte måneders teori, 30 måneders praktisk tjeneste og slutte- ligt otte måneders teori igen. I september 2016 ændredes ud-

dannelse således, at Grønlands nye basisuddannelse er lig den nye toårige politibasisuddannelse i Danmark. Den nuværende grønlandske politiuddannelse består af tre sammenhængende forløb; otte måneders teori, otte måneders praktisk tjeneste og afsluttende otte måneders teori. Uddannelsen er dog ikke indholdsmæssigt magen til den danske, idet de grønlandske politielever også uddannes i de såkaldt SAR (Search and Rescue) eftersøgninger samt modtager ekstra uddannelse i håndtering af selvmord, vold og sædelighedsforbrydelser. Lige netop de slags sager er nogle, som de grønlandske betjente ofte konfronteres med i dagligdagen. Modsat nedprioriteres uddannelse på andre områder, herunder udryknings- og kor-tegekørsel. Med den nye politiuddannelse er der indført både boglige og fysiske krav til ansøgerne, således at de skal bestå en lang række tests, herunder psykologiske tests, hvormed optagelseskravene ligner de danske. De grønlandske politi-klasser har dog en anden størrelsesorden end de danske. Med den nye basisuddannelse, der startede i september 2016, startede blot syv politistuderende.⁷ Det beskedne antal politistuderende skal ses i lyset af, at det grønlandske uddannelsessystem generelt er mangelfuldt. Den mangelfulde uddannelse får betydning for den enkelte, der ønsker at søge job i Grønlands Politi, idet den enkeltes uddannelsesmæssige baggrund og vandelskrav ikke er tilstrækkelige i forhold til de tests, de skal gennemføre for at blive optaget på Grønlands politiskole.

1.4 Lægsystemet

Et af de mest almenkendte kendetegn ved den grønlandske retspleje i dag er, at retterne i første instans udgøres af læg-

⁷ Grønlands Politi: *Grønland får ny politiuddannelse*. I: mynewsdesk, 22.09.2016. Internet-adresse: <http://www.mynewsdesk.com/dk/politimesteren-i-groenland/pressreleases/groenland-faar-ny-politiuddannelse-1562651> Besøgt d. 04.12.2016 (Internet)

folk. Det vil sige, at både kredsretsdommeren, forsvareren og anklageren ikke sædvanligvis er jurister. Baggrunden herfor er, at grønlandsk retskultur traditionelt har fokuseret på at rehabilitere den kriminelle frem for at pålægge straf. Denne indstilling var nødvendig, særligt i bygderne, hvor bygdebeboerne var afhængige af hinanden, idet man ikke kunne undvære nogen.

Grønlandsk ret er i højere grad præget af et 'gerningsmandsprincip', som har til formål at bringe gerningsmanden på rette vej og resocialisere denne frem for et 'gerningsprincip', som tager sigte på forbrydelsens grovhed. Af den grund anvendes ordet 'straf' heller ikke i den grønlandske kriminallov, som ej heller indeholder strafferammer. Det er også årsagen til, at den grønlandske 'straffelov' hedder Kriminallov for Grønland.

Lægsystemet har sine fordele i forhold til sprog, livsvilkår og kultur, men har også nogle klare udfordringer. Det kan overvejes, om lægsystemet er forældet, og om ikke det bør være et ubetinget krav, at særligt dommere er jurister. Specielt i det nutidige grønlandske samfund, hvor det af mange påpeges, at lægsystemet ikke er tidssvarende i forhold til den udvikling, som det grønlandske samfund ellers har gennemgået siden 1950'erne. I 1994 nedsattes Den Grønlandske Retsvæsenkommission, der i ti år gennemanalyserede det grønlandske retsvæsen. I 2004 udgav kommissionen en betænkning med anbefalinger til reformer, herunder et udkast til en ny retsplejelov og en ny kriminallov, som begge trådte i kraft i 2010. Kommissionen valgte dog at bevare lægdommersystemet, da man fandt, at dem, der skal dømme, skal have den nødvendige sproglige og kulturelle indsigt til at vurdere, hvad der er det bedste for gerningsmanden. Der skete dog en opgradering og

kvalitetssikring ved, at der indførtes en særlig kredsdommeruddannelse samt, at dommerne blev ansat i fuldtidsstillinger. Ligeledes blev der etableret en ny juridisk domstol; Retten i Grønland, der skulle varetage de særligt juridisk komplicerede sager fra kredsretterne samt sikre vejledning og uddannelse af dommerne.

Lægsystemet har stor betydning for det grønlandske politi, da mange af politiets arbejdstimer må lægges på retssagsforberedelse samt retssager. I kredsretterne er det som udgangspunkt en polititjenestemand, der møder, hvor det i landsretten og Højesteret er de juridiske anklagere fra Politimesterembedet, der møder. Lægsystemet stiller således høje krav til de politiuddannede tjenestemænd, der må varetage forskellige roller.

Foto: Stephanie Dahl-Jensen

2. Bygdeforvaltning

2.1 Bygdernes historie

Grønland er et samfund med store ubeboede områder og mange beboede steder, hvorimellem der er store afstande. Telekommunikation, skibsfart, fly eller helikopter er nødvendigt for at skabe en vis form for sammenhængende netværk og infrastruktur mellem de grønlandske beboede områder. Derfor skal der i hvert eneste lokalsamfund organiseres og uddannes personer, som har ansvaret for at klare tingene og de daglige problemer.⁸

Tyve procent af den grønlandske befolkning bor i bygder. Forskellen mellem by og bygd er ikke nem at konkretisere, men er baseret på noget historisk. Bygder kan karakteres som små territorieafgrænsede lokalsamfund. Bygdebetegnelsen kom til i 1967, hvor betegnelserne udsted og boplads blev sammenlagt, hvormed betegnelsen bygd skulle anvendes for beboede pladser, som ikke var byer og heller ikke var radio- og vejrstationer⁹. I praksis kaldes området ofte en bygd, hvis den huser under 400 indbyggere.

I 1960'erne skete der store ændringer i forhold til antallet af bygder. På landsrådets opfordring nedsatte de danske myndigheder i år 1959 et udvalg, der fik til opgave at skabe en udviklingsplan for Grønland og dets befolkning. I begyndelsen af 1960'erne lancerede det danske Grønlandsministerium G60-

⁸ Petersen, Hanne og Jakob Janussen: Retsforhold og samfund i Grønland. Side 359. 1.udg. Ilisimatusarfik, 1998. (Bog)

⁹ Petersen, Hanne og Jakob Janussen: Retsforhold og samfund i Grønland. Side 361. 1.udg. Ilisimatusarfik, 1998. (Bog)

politikken. G60's samlede plan lød på, "[...]at højne den grønlandske befolknings politiske, sociale og kulturelle status og forøge levefoden."¹⁰. Nogle af de væsentligste hovedpunkter bag planen var at forøge beskæftigelsen, prioritere uddannelse samt opnå en stærkere koncentration af de bedst egnede byer. Denne politik førte til, at der skete mange tvangsflytninger på Grønlands vest- og østkyst, hvormed mange bygder var udsat for tvangslukning. G60-planen resulterede i, at antallet af bygder faldt drastisk. Der blev ej heller skabt så mange arbejdspladser som forventet, og for mange grønlandere var flytningen fra bygd til by en traumatisk oplevelse, hvorfor mange grønlandere opfatter G60's koncentrationspolitik som et eksempel på den danske stats ufølsomhed over for den grønlandske levevis.¹¹

I midten af 1970'erne ophørte nedlæggelsen af bygderne. Det skete i kølvandet på den nye kommunalreform, hvor en række opgaver, der hidtil var blevet varetaget af staten, blev overført til kommunerne¹². Kommunerne havde naturligvis en interesse i at forhindre centraliseringen, og der sås i perioden herefter en mere stabil periode af bygdebeboere samt folk uden for byerne.

¹⁰ Grønlandskommissionen af 1960 – G60. Udgivet af Multikulturel Projektledelse. Internetadresse: <http://mulkuloffline.weebly.com/groslashnlandskommssionen-af-1960---g60.html> - Besøgt d. 10.12.2016 (Internet)

¹¹ Whyte, Tim: *Grønlands nye selvstyre vil gøre op med bygderne*. I: Information, 14.10.2009. Internetadresse: <https://www.information.dk/indland/2009/10/groenlands-nye-selvstyre-goere-bygderne> Besøgt d. 10.12.2016 (Artikel)

¹² Grønlandsk-dansk selvstyrekommission: Betænkning om selvstyre i Grønland. Side 9. 2008. Internetadresse: <http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Naalakkersuisut/DK/Selvstyre/Grønlandsk-Dansk%20Selvstyrekommissionens%20betænkning.pdf> Besøgt d. 01.12.2016 (Andet)

2.2 Bygderne i dag

Grønland består i dag af fire kommuner med 16 byer og 55 bygder. Bygderne i Grønland er stadig et ømt punkt for mange grønlændere, da mange bygder har stået under en lukning eller står over for en. I bygderne er arbejdsmulighederne få, så mange af indbyggerne i bygderne lever af overførselsindkomster. Til gengæld har bygderne også en række fordele på den socioøkonomiske front; storbyens fristelser i form af hash og alkohol er ikke til stede, tempoet er en helt anden, alle kender hinanden, og kriminaliteten er i mange bygder ofte ikkeeksisterende. Der kan dog i bygderne, som alle andre steder i Grønland, ske problemer, og i så fald er det den lokale kommunefoged, der varetager den stedlige politimyndighed. Grønland er på nuværende tidspunkt normeret til at have 69 kommunefogeder i alt, men har blot 42 kommunefogeder i landets bygder.¹³

3. Kommunefogeder

3.1 Historie

Kommunefogederne eksisterede også forud for den grønlandske retsplejelov. De blev beskikket af landshøvdingen og havde til opgave at varetage lokale kommunale opgaver. Med de mange administrative ændringer, som den grønlandske retsplejelov af 1951 medførte, fik kommunefogederne også til opgave at bistå de danske betjente med politimæssige opgaver. De blev i medfør af § 20 i lov nr. 271 af 27. maj 1951 om Grønlands Landsråd og kommunalbestyrelser beskikket som en del af politiet. Politiet fik med kommunefogederne en væ-

¹³ Disse tal er d. 1. december 2016 fremfundet af HR-afdelingen i Politimesterembedet.

sentlig større indflydelse på det grønlandske samfund, idet politiet ikke længere kun var at finde i de større byer, men også var tilstede i de små samfund.

Kommunefogederne er i dag bygdernes politiassistenter, og det er dem, der sendes ud, når en anmeldelse modtages hos den grønlandske vagtcentral. Grundet Grønlands geografiske udfordringer kan det i uvejre tage flere dage, før politiet kommer frem til en bygd, og kommunefogeden skal være i stand til at varetage politiets opgaver ind til da. Kommunefogederne anses nødvendige dels på grund af underbemandingen, og dels grundet de store afstande og de mange små bygder.

3.2 Beskikkelse

En kommunefoged beskikkes af politimesteren og kan beskikkes til at omfatte flere byer eller bygder. Der kan efter behov beskikkes flere kommunefogeder til samme sted.

Før var kommunefogedens løn pristalsreguleret og fastsat i forhold til bygdens indbyggertal, og om der var industrianlæg i bygden eller ej. Vederlaget svarede til en times politiarbejde pr. indbygger i bygden pr. år. For en bygd med op til 200 indbyggere udgjorde lønnen 980 kr. pr. måned.¹⁴

I år 2012 foretog man en lønregulering for kommunefogederne. Det skete på baggrund af, at Politimesterembedet rejste lønspørgsmålet for Finansudvalget, idet der var stor mangel på kommunefogeder. Man anså således den tidligere løn som værende meget lidt attraktiv, da man havde svært ved at finde egnede kandidater til kommunefogedhvervet. Grundet den

¹⁴ Den grønlandske retsvæsenkommission: Betænkning 1442 om det grønlandske retsvæsen. Side 1232. Bind 4, Politiet, opfølgning mv., 2004. (Andet)

store mangel på kommunefogeder i Grønlands bygder hævede den daværende danske justitsminister Morten Bødskov den 1. juli 2012 lønnen til 75.000 kr. pr. år. Man ensartede lønnen således, at den nu svarer til den løn, som de ikke-uddannede kateketer i bygderne modtager.

I dag er kommunefogeden berettiget til et fast månedligt rådighedstillæg på 6.472,73 kr. (2015-niveau) samt en timeløn på 93,72kr (2015-niveau) for de timer, han er i tjeneste¹⁵. Kommunefogeden har dog ingen fast arbejdstid, idet arbejdstiden udelukkende afhænger af omfanget af mængden af opståede opgaver.

3.3 Optagelseskrav

For at blive kommunefoged er der ingen optagelseskrav, udover at den pågældende skal være ustraffet. Der stilles ingen sproglige krav, hvorfor mange kommunefogeder kun taler grønlandsk.

3.4 Politimyndighed

Den grønlandske retsplejelov § 62, stk. 2 statuerer, at politimesteren beskikker kommunefogeden med den stedlige politimyndighed, hvorefter han skal bistå politiet. De grønlandske kommunefogeder er med den tildelte politimyndighed i den grønlandske retsplejelovs § 62 underlagt de samme regler som det grønlandske politi. Efter den grønlandske retsplejelov § 61, stk. 1, er politiets primære opgaver at opretholde ro og orden, udføre efterforskning og anklagevirksomhed samt fuldbyrde domme af enhver art. Idet kommunefogeden har politimyndighed, er han også omfattet af denne bestemmelse. I praksis be-

¹⁵ Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 20 af 1. september 2016 om kommunefogedens virke, side 4. (Andet)

tyder dette, at han skal foretage de indledende undersøgelser i tilfælde af en forbrydelse.

3.5 Kommunefogedens dagligdag

Kommunefogeden påtager sig ved beskikkelsen en rådighedsforpligtelse, hvormed han har pligt til at træde i tjeneste, når han ikke er forhindret. Beskikkelsen som kommunefoged er ikke en fuldtidsstilling, hvorfor rådighedsforpligtelsen ikke forhindrer kommunefogeden i at tage på andet arbejde eller ferie.

Kommunefogeden modtager i forbindelse med beskikkelsen en vejledning på dansk og grønlandsk, der indeholder hovedreglerne om kommunefogedens opgaver og pligter. Det er denne, der fastlægger retningslinjerne for kommunefogedens virke. Det fremgår heraf, at kommunefogeden skal opretholde ro og orden og føre kontrol med, at love og andre retsregler overholdes. Kommunefogeden skal snarest muligt og på eget initiativ indberette enhver forbrydelse, som han stifter bekendtskab med i den by eller byg, han hører ind under. I forlængelse heraf lyder det, at en kommunefoged kan blive bedt om at løse administrative opgaver, herunder foretage forkyndelse og udsættelsesforretning samt inddrive bøder. Ligeledes skal kommunefogeden forvente at foretage ukomplicerede opgaver af politimæssig karakter, herunder anholde personer, foretage afhøringer, optage fotos og beslaglægge koster eller sikre beviser. De uddannede polititjenestemænd vil herefter ved ankomst til stedet varetage de mere komplicerede efterforskningsskridt.¹⁶

¹⁶ Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 20 af 1. september 2016 om kommunefogedens virke, side 13. (Andet)

Af administrative opgaver skal kommunefogeden udsætte lejere af lejemål, foretage fogedforretninger, inddrive bøder og foretage udlæg i skyldners aktiver, forkynde stævninger, anklageskrifter, ankemeddelelser, domme mv, foretage afhøringer i faderskabssager og indhente barnefaderens underskrift til faderskabsprotokollen samt underrette pårørende ved dødsfald. Kommunefogeden varetager derudover en lang række andre opgaver, som han bliver pålagt af politimesteren og regionslederen; eksempelvis deltager kommunefogeden i førstehjælpskurser under dennes uddannelse, hvorfor kommunefogeden i nogle bygder kan være bedste mulighed for livredning ind til anden hjælp når frem, såfremt jordemoderen/sundhedspersonalet er ude af bygden.

3.6 Kommunefogedens uddannelse

Kommunefogeden blev førhen uddannet lokalt i sit distrikt efter en rammeplan og evt. konkrete behov og praktiske muligheder, som blev udarbejdet af Politimesterembedet. Det viste sig dog, at distrikterne ikke formåede at afholde disse uddannelser. Ved et bygdebesøg i Kangaamiut (tidl. Gammel Sukkertoppen) i år 1997 besøgte to kommunefogeder, der havde været i tjeneste i tre år¹⁷. De to kommunefogeder havde aldrig modtaget hverken uddannelse eller uniformering. På baggrund af bygdebesøget foretog Politimesterembedet en revidering af uddannelsen, og uddannelsen blev flyttet til politiskolen i Grønland, der planlægger og bistår gennemførelsen af den nuværende uddannelse.¹⁸

¹⁷ Den grønlandske retsvæsenkommission: Betænkning 1442 om det grønlandske retsvæsen. Side 1231. Bind 4, Politiet, opfølgning mv., 2004. (Andet)

¹⁸ Den grønlandske retsvæsenkommission: Betænkning 1442 om det grønlandske retsvæsen. Side 1233. Bind 4, Politiet, opfølgning mv., 2004. (Andet)

Kommunefogeden deltager umiddelbart efter sin beskikkelse i en uddannelse, som består af et særligt tilrettelagt kursus for kommunefogederne samt sidemandsoplæring på en politistation; oftest den politistation som kommunefogeden hører ind under. Formålet med uddannelsen er, at kommunefogeden skal opnå et generelt kendskab til indholdet af de forskellige opgaver samt deres pligter og rettigheder.

Under sidemandsoplæringen bliver kommunefogeden inddraget som en kollega på politistationen, hvormed han får indsigt i de almindeligt forekommende opgaver af politimæssig karakter. Sidemandsoplæringen varer fem arbejdsdage, hvor der tilrettelægges et program for kommunefogeden, således at han, så vidt muligt, deltager i patruljekørsel, overværer en anholdelse og en detentionsanbringelse, overværer afhøringer, opnår kendskab til håndtering af selvmordstruede og sættes ind i de relevante selvforsvarsteknikker. Formålet med sidemandsoplæringen er, at kommunefogederne får indblik i, hvordan politimyndigheden udføres i praksis. Det er den pågældende regionsleder, der bærer ansvaret for sidemandsoplæringen.¹⁹

På det særlige kursus for kommunefogederne samles kommunefogederne regionalt. Det første kursus for kommunefogeder fandt sted i år 2012²⁰, og i november 2016²¹ blev der ligeledes afholdt en uges uddannelse. Den pågældende uddannelse er en ny uddannelse til både de nye og eksisterende kommunefo-

¹⁹ Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 20 af 1. september 2016 om kommunefogedens virke, side 8. (Andet)

²⁰ Siegstad, Ludvig: *Forventning om bedre løn til kommunefogederne*. I: KNR, 18.02.2012, s. 1. Internetadresse: <http://knr.gl/en/node/102513> Besøgt d. 10.12.2016 (Artikel)

²¹ Nathansen, Bibi: *Uddannelse skal gøre livet lettere for kommunefogeder*. I: KNR, 25.11.2016. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/uddannelse-skal-gøre-livet-lettere-kommunefogeder> Besøgt d. 14.12.2016 (Artikel)

geder, der tilsigter at give kommunefogederne ny viden samt egenskaber, der skal gøre deres arbejde lettere. Kurserne afholdes sædvanligvis på grønlandsk og tager udgangspunkt i konkrete cases på et praktisk niveau. Kurset planlægges således, at kommunefogederne får kendskab til de mest almindelige sagstyper, herunder husspektakel, underretning af pårørende, eftersøgnings- og redningstjeneste, beslaglæggelse, anholdelse og detentionsanbringelse, visitering, håndtering af selvmorstuede mv. Derudover indeholder kurset en grundig oplæring i dagsbefaling nr. 20 om kommunefogedens virke, som er den dagsbefaling, der regulerer ansættelsesforhold, uddannelse, arbejdsopgaver og udrustning. Kommunefogeden bliver også oplært i egen sikkerhed, selvforsvar, nødret og nødværge samt reglerne omkring magtanvendelse. Derudover undervises kommunefogeden i brug af uniform og de dertil knyttede regler, samt hvordan rollen som kommunefoged giver magt og autoritet, og hvordan det etisk og moralsk bør håndteres. Kommunefogeden oplæres også i førstehjælp.²²

²² Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 20 af 1. september 2016 om kommunefogedens virke, side 9. (Andet)

Foto: Grønlands Politi

3.7 Uniform og magtmidler

Kommunefogeder fik tidligere blot udleveret kasket og polarhue, og som magtmidler fik de tildelt politistav og håndjern. Når en kommunefoged tiltræder nu, udstyres han med patruljejakke, patruljebukser, livrem, skjorter, slips, trøje, cap, handsker, letvest, støvler og sko. Derudover modtager kommunefogeden mobiltelefon, håndjern, stav og kommunefogedlegitimation. I 2010 indførtes der regler, således at politifolk i Grønland fik mulighed for at anvende peberspray som magtmiddel i forbindelse med tjenesten²³. Disse blev dog ikke indført for de grønlandske kommunefogeder, idet Politimesterembedet foretog en afvejning mellem behovet i bygderne og kravene til oplæring i magtmidlet.

²³ Ukendt, Netredaktionen: *Nyt våben: Chili i øjnene*. I: Sermitsiaq, 29.04.2010, s. 1. Internetadresse: <http://sermitsiaq.ag/nyt-vaaben-chili-oejnene> Besøgt d. 30.11.2016 (Artikel)

3.7 Retsvæsenkommissionens undersøgelse af kommunefogederne, 1998

I forbindelse med at Den Grønlandske Retsvæsenkommission blev nedsat i 1994, med henblik på at udarbejde en ny retsplejelov, blev det endvidere bestemt, at der skulle gennemføres en række samfundsvidenskabelige undersøgelser, som skulle forsøge at afdække områder, der kunne give et større kendskab til de grønlandske retsforhold. Retsvæsenkommissionen besluttede på den baggrund, at der skulle gennemføres en undersøgelse af politiets arbejdsforhold. På daværende tidspunkt bestod den operative søjle af 104 polititjenestemænd, 42 reservebetjente og 64 kommunefogeder og kommunefogedassistenter. Undersøgelsen blev besvaret ved hjælp af spørgeskemaer, hvor der for kommunefogederne var en svarprocent på 80%.

På baggrund af undersøgelsen²⁴ skabtes en profil for kommunefogederne. Kommunefogeden var typisk mellem 26 og 35 år og oftest født i en bygd. Den skolemæssige baggrund var folkeskolens afgangsprøve og det primære erhverv var fisker/fanger eller fåreholder. Kommunefogeden boede typisk i et stabilt parforhold og havde to børn²⁵. I forhold til kommunefogedernes kvalifikationer mente kommunefogederne generelt, at det var nødvendigt at komme på kursus. Kommunefogederne efterspurgte særligt kurser i selvforsvar, lovgivning, skydeøvelser og praktikophold på politistationen. I undersøgelsen var det kun et mindretal af kommunefogederne, der inden for det sidste år havde søgt om deltagelse i kurser, hvil-

²⁴ Undersøgelsen blev udgivet i 1998 som rapport nr. 3 af Politiets arbejdsvilkår i Grønland.

²⁵ Den grønlandske retsvæsenkommission: Politiets arbejdsvilkår i Grønland. Rapport nr. 3. Side 30 ff. Gladys, Kreutzmann og Jensen Analyse. 1998. (Andet)

ket begrundedes i det lille kursusudbud, der blev stillet til rådighed²⁶.

På baggrund af undersøgelsen blev det ligeledes slået fast, at der stort set ikke fandtes hjælpemidler til kommunefogederne, for så vidt angår radio, våben, telefon, transportmidler og udstyr til kontor. Kommunefogederne fik ej heller stillet arbejdstøj til rådighed, hvilket de fandt særdeles utilstrækkeligt og mangelfuldt, hvor særligt manglen på kommunikationsudstyr og uniform var utilfredsstillende. Kommunefogederne mente generelt, at befolkningen i bygderne støttede positivt op om deres arbejde. Ca. 3/4 af kommunefogederne angav, at befolkningens støtte til arbejdet var god²⁷. I forhold til den belastning som kommunefogeden mødte i tjenesten, blev det slået fast, at kommunefogeden i mindre grad end politimanden blev udsat for voldsomme hændelser. Ofte oplevede kommunefogeden dog voldsomme personer (ca. 2/3 havde oplevet det), og godt 1/3 havde været konfronteret med selvmord, redningsaktioner, undersøgelser af lig og trafikulykker, imens lidt flere havde været udsat for sager med skudepisoder og trusler. Ca. 1/4 havde oplevet sager med børnemishandling og voldtægt, imens blot 6% havde været involveret i sager med mord. En del af kommunefogederne oplyste herom, at de voldsomme hændelser påvirkede dem i en sådan grad, at det fik betydning for privatlivet.²⁸

Der er ikke siden år 1998 lavet en lignende undersøgelse af kommunefogederne, men i løbet af årene er der sket væsentli-

²⁶ Den grønlandske retsvæsenkommission: Politiets arbejdsvilkår i Grønland. Rapport nr. 3. Side 48 ff. Gladys, Kreutzmann og Jensen Analyse. 1998. (Andet)

²⁷ Den grønlandske retsvæsenkommission: Politiets arbejdsvilkår i Grønland. Rapport nr. 3. Side 102. Gladys, Kreutzmann og Jensen Analyse. 1998. (Andet)

²⁸ Den grønlandske retsvæsenkommission: Politiets arbejdsvilkår i Grønland. Rapport nr. 3. Side 144. Gladys, Kreutzmann og Jensen Analyse. 1998. (Andet)

ge ændringer i kommunefogedordningen, herunder at kommunefogeden i dag modtager uddannelse, magtmidler og uniform, som særligt var nogle af de punkter, kommunefogederne fandt utilfredsstillende i Retsvæsenkommissionens undersøgelse. På den baggrund har jeg foretaget en undersøgelse af de forhold, som kommunefogederne i dag arbejder under, for ligeledes at se om de forhold, som dagsbefalingen statuerer, også opleves i praksis af den enkelte kommunefoged.

Foto: Stephanie Dahl-Jensen

3.8 Caseundersøgelse – bag om kommunefogederne

Jeg interviewede²⁹ tre kommunefogeder; KP på 53 fra bygden Alluitsup Paai (tidl. Sydprøven) i Sydgrønland, MB på 56 fra bygden Kulusuk (tidl. Kap Dan) i Østgrønland og KJ på 57 fra bygden Qeqertarsuatsiaat (tidl. Fiskeræsset) i Vestgrønland. Alle tre kommunefogeder er født og opvokset i de pågældende bygder. De er alle familiefædre, de bor med deres koner, og deres børn er flyttet hjemmefra. Det har, grundet de store geografiske afstande, sprogbarrieren og kommunikationen ge-

²⁹ Interviewene skete som personlige interviews d. 25. november 2016 i Nuuk.

nerelt, været umuligt at få yderligere kommunefogeder i tale. Jeg har dog formået at interviewe tre kommunefogeder fra tre bygder af nogenlunde ens størrelse med et indbyggertal på mellem 230-270 indbyggere, der repræsenterer tre forskellige områder i Grønland, hvormed jeg vurderer, at min undersøgelse i al sin beskedenhed alligevel formår at give et forholdsvis bredt indtryk af kommunefogedordningen anno 2016.

3.8.1 Hvorfor kommunefoged?

KP blev beskikket som kommunefoged i 2010. Han søgte stillingen, idet han havde en interesse i at gøre en forskel for bygden. Bygden er normeret til to kommunefogeder, men man har uden resultat søgt en ekstra kommunefoged siden 2010. KPs forklaring på de manglende kommunefogeder var, at *"Nogle har rapport, så det er svært at finde en ny kommunefoged."*, hvormed han hentyder til bygdebeboernes strafhistorik.

MB blev kommunefoged i 2011, da bygden manglede to kommunefogeder. MB ville gerne hjælpe i bygden, og idet han tidligere havde været indsatsleder for brandvæsenet i bygden, mente han, at han var egnet til tjenesten. MB var ind til 2015 alene om tjenesten, da det ikke havde været muligt at finde en, der var i stand til at varetage opgaven. Han mente, at årsagen var, at *"Folk skal være ustraffet og de ved, at man skal arbejde i weekenderne og nætterne, hvilket mange menneskers familier ikke vil have."* MB er glad for, at de nu er to kommunefogeder, da de så kan hjælpe hinanden med opgaverne, samtidig med at det er nemmere at tage på ferie og jagt, når man ved, der er en anden hjemme i bygden.

KJ blev beskikket i 2008, idet han var interesseret i at hjælpe i bygden og den anden kommunefoged stod alene med opga-

ven. KJ tog orlov fra sit arbejde hos bygdens brandvæsen og har siden da arbejdet som kommunefoged ved siden af sit hverv som fisker;

”Arbejdet som kommunefoged er ikke et fuldtidsarbejde, men det er ikke alle slags arbejde, man kan have ved siden af. Det er bedst at være fisker/fanger, fordi så kan jeg selv planlægge tiden udenom.”.

Ens for alle kommunefogederne var, at de ikke var i tjenesten grundet lønnen, men snarere fordi der var en interesse i at gøre noget godt for bygden – dette stemmer overens med den gamle grønlandske tankegang om, at alle spæder til, hvor de kan, for at holde gang i bygden.

3.8.2 Uddannelsesbaggrund og kommunefogeduddannelse

Da jeg spurgte ind til deres uddannelsesmæssige baggrund oplyste KP mig, at han havde en erhvervsfaglig grunduddannelse som tømrer, MB havde ud over sin 7. klasses eksamen et brandmandskursus, og KJ var uddannet bygdemekaniker og havde taget en række brandmandskurser.

Uddybende spurgte jeg de tre kommunefogeder om, hvad de siden deres beskikkelse igennem politiet havde modtaget af uddannelse ud over den nye uddannelse i 2016.

For KP vedkommende var det første gang, han modtog oplæring. Han havde aldrig før været på hverken kursus eller modtaget nogen anden form for praktisk læring;

”Første gang ringede de bare og jeg målte min højde til uniform og så sendte de det bare med posten, men jeg lærte ikke noget da jeg startede, så nogle

gange føler jeg mig bange, for jeg føler ikke jeg er klar til de forskellige ting.”

Både MB og KJ deltog på det kursus, der blev afholdt i 2012. Det var første gang, de modtog uddannelse under tjenesten, og det er først i 2016, at de modtager supplerende uddannelse. De forklarede dog begge, at kurset i 2016 var meget bedre end det forrige kursus. Jeg spurgte dem, om de føler sig rustet til de opgaver de møder i tjenesten, hvortil MB svarede;

”Det kan man godt sige for der er meget mere indhold i forhold til det forrige kursus, og så er jeg meget mere psykisk klar til opgaverne. Jeg har også lært noget om reglerne; jeg kan ikke bare komme og ruske dig, dengang troede vi at vi kunne, men der er mange regler man skal følge efter; hvad man ikke må og hvad man må, og når jeg kender grænserne, så føler jeg mig mere sikker.”

KJ forklarede yderligere, at uddannelsen i 2016 er første skridt mod at føle sig rustet til de opgaver, han møder i tjenesten. Han mener, at nogle af de væsentlige dele af kurset er læren om selvmordshåndtering, læren om love samt selvforsvars kurset.

3.8.3 Magtmidler

Jeg spurgte de tre kommunefogeder, om de følte sig i stand til at anvende de udleverede magtmidler, i form af håndjern og stav. Der var ikke nogen af dem, der havde anvendt stav, men de oplyste, at de følte sig rustet til at anvende både stav og håndjern.

MB og KJ forklarede dog begge, at de kommer i situationer, hvor de føler, at deres udrustning ikke er tilstrækkelig. MB udtalte i forbindelse hermed:

”En gang imellem er det nok med stav og håndjern, men en gang imellem er det ikke. Hovedkontoret har sagt, at hvis nogen forsøger med selvmord eller truer med skydevåben, så skal jeg tage min egen riffel med. Jeg synes ikke vi er godt nok oprustet. Vi har hverken skudsikker vest eller peberspray, så hvis en person bruger et skydevåben, så kan jeg ikke bruge min stav og håndjern til meget.”

KJ forklarede ligeledes, at der har været situationer, hvor han har fået at vide af distriktet, at han ikke skulle nærme sig forholdet, og at han blot skulle låse sig inde, og lade distriktet komme frem. Han forklarede dog, at som kommunefoged er det svært blot at låse sig inde og ikke prøve at forhindre noget, når de øvrige medbeboere i bygden er én stor familie, og man dermed som kommunefoged føler et ansvar. Han forklarede endvidere, at han altid har en salonriffel klar i sit hjem, som han vil anvende, såfremt han føler, at hans liv er i fare.

KP havde en mere rolig tilgang til anvendelsen af magtmidler;

”Jeg har stav og håndjern, men det bruger jeg ikke, for jeg anholder ikke folk med håndjern. Jeg snakker bare med dem og så har jeg en detention i mit hjem, hvor de kan være.”

Alle tre kommunefogeder udtalte endvidere, at de til tider savner et kontor, da al kommunefogedvirksom på nuværende tidspunkt sker fra hjemmet.

3.8.4 "Alle kender alle"

Et af de øvrige områder vi berørte var fordelene og ulemperne ved, at alle kender alle i de små bygdesamfund; på dette område var de tre kommunefogeder stærkt uenige.

KP udtalte, at han oplevede det som en klar fordel, at han kender borgerne, f.eks. i tilfælde hvor den pågældende er selvmordstruet, fordi han således kender den pågældende og føler, at han kan tale denne på rette spor.

MB var af en hel modsat holdning;

"Det er det værste ved det hele. Det er én stor familie. Jeg har tre søstre og de har tre mænd, så jeg risikerer at jeg skal anholde dem. Det er det værste ved det hele og jeg synes slet ikke det har nogen fordele."

Til gengæld mente KJ slet ikke, at det har en indflydelse på arbejdet. Bygdens beboere ved godt, at han er politiets lange arm. Når han anholder eller afhører, er han blot 'budbringer' uden at have en reel interesse i forholdet udover at sikre ro og orden i bygden.

3.8.5 Er det en god ordning?

Jeg afsluttede mine interviews med at spørge de tre kommunefogeder, hvad de selv synes om ordningen med kommunefogederne. De var alle enige om, at det var en god løsning, idet det ikke er muligt at få tjenestemænd til at flytte til byggerne. De var samtidig enige om, at de ønskede mere uddannelse, da de ikke følte sig mentalt klar på de forskellige slags opgaver. Med uddannelsen i 2016 var de alle positive, men som MB sluttede af med:

”Uddannelsen inden for teori og praktik er bare almindelig arbejdsgang, men jeg mener, at vores uddannelse skal være mere tæt på os personer, så vi er mere forberedte på det mentale niveau til de opgaver vi kan stå overfor.”

3.8.6 Sammenfatning

Med udgangspunkt i min caseundersøgelse kan det udledes, at meget af det, som Den Grønlandske Retsvæsenkommission slog fast i 1998 stadig finder sted i år 2016. Kommunefogederne finder det stadig nødvendigt at deltage i yderligere kurser, så de er rustet til de opgaver, de møder i forbindelse med tjenesten samt at de til stadighed finder et større behov for hjælpemidler, herunder særligt tjenestevåben, skudsikker-vest og kontor.

Derudover er min konklusion, at der er langt mellem det som dagsbefalingen statuerer og virkeligheden. Særligt må det bemærkes, at rådighedsforpligtelsen er noget, som kommunefogederne har svært ved at udleve i praksis. Kommunefogederne følte generelt, at de altid skal være der for bygden hvilket medførte, at de havde svært ved at tage på ferie eller jagt, hvis ikke der var en anden kommunefoged i bygden. Derudover giver caseundersøgelsen det indtryk, at kommunefogederne i bygderne ikke har meldt sig til tjenesten grundet lønnen men i højere grad for at hjælpe til i bygden. I forlængelse heraf kunne jeg udlede, at kommunefogederne i mange situationer går ud over, hvad man kan forvente af en almindelig borger, der kun har modtaget en uges kursus.

4. Problematikker ved kommunefogedordningen

4.1 Politimyndighed uden reel politiuddannelse

Af det ovenstående fremgår det klart, at der er en betydelig forskel imellem uddannelsen for de grønlandske polititjenestemænd og den, som kommunefogederne modtager. Der er dog også en væsentlig forskel på deres arbejdsområder. Kommunefogeden har til opgave at være lovens lange arm, ind til politiet når frem. Kommunefogeden har dermed kun den stedlige politimyndighed og skal som udgangspunkt hverken forestå efterforskningen eller andre farlige opgaver.

Det kan overvejes, om det i visse situationer er en ulempe, at det ikke er den, der kommer til stedet, der foretager de videre efterforskningsskridt. Kommunefogeden har blot til opgave at klare de uopsættelige skridt, f.eks. ved et drab er det kommunefogedens opgave blot at sikre, at den pågældende er død, hvorefter han skal aflåse området og sikre sig, at ingen kan nærme sig den afdøde. Såfremt der er en sikker gerningsmand, skal denne anholdes, sigtes og evt. afhøres, men derfra er det tjenestemændene fra distriktet, der varetager den videre efterforskning. To af de interviewede kommunefogeder forklarede, at det ikke var deres opgave at efterforske, men at de med indsigt i bygden ofte hjalp til og foretog nogle af de politimæssige efterforskningsskridt, før de gav sagen videre til distriktet. Årsagen hertil var, at de dermed bedre kunne sikre sig, at alle sager i bygden blev opklaret.

Løsningen med at nogle politifolk klarer de uopsættelige skridt, imens andre efterforsker, foretager videre afhøringer mv., er dog ikke ukendt i forhold til de danske forhold. I flere store kredse, f.eks. Københavns Politi, udformer de første tje-

nestemænd på stedet en såkaldt ”1. vogn på gerningsstedet rapport”, hvorefter afhøringer mv. foretages af mere kompetente betjente. Hensigten er at sikre, at efterforskningen bliver så god som mulig. Idet en kommunefoged ikke på nogen måde er uddannet til disse øvrige sagsbehandlingsskridt, og der i forvejen er mange kritikpunkter på den korte uddannelse, må den nuværende løsning anses for at være den bedste løsning, taget bl.a. de geografiske udfordringer ved Grønland i betragtning.

Kommunefogeden har heller ikke til opgave at udøve politivirksomhed i en sådan grad, at han udsættes for fare. Såfremt der er en mandsperson med våben, som udgør en fare, skal kommunefogeden ikke forsøge at forhindre noget. Kommunefogedens opgave er at melde den farlige hændelse til distriktet og befinde sig et aflåst sted, hvor denne kan observere hændelsen og melde videre til distriktet. Ofte føler kommunefogeden dog et ansvar, og idet denne har magtmidler i form af håndjern og stav, sker der situationer, hvor kommunefogeden udsættes for fare.

Af eksempler herpå kan nævnes drabet på en kommunefoged-hjælper i 1978, som forsøgte at anholde en farlig person³⁰. Gerningsmanden forsøgte at begå selvmord efter drabet.

Nyeste hændelse, hvor en kommunefoged blev dræbt, var i 2003³¹. Det var en 38-årig mand i bygden Tiniteqilaaq i Østgrønland, som skød og dræbte bygdens kommunefoged, hvorefter han forsøgte at begå selvmord. Hvorvidt de grønlandske kommunefogeder er rustet til sådanne farlige situationer, både uddannelsesmæssigt og hvad angår magtmidler, er tvivlsomt.

³⁰ Godthåb Kredsrets dom, sagl.nr. 1353/78. (Dom)

³¹ Ammassalik Kredsrets dom, sagl.nr. 212/03. (Dom)

4.1.1 Når kommunefogeden må varetage politiets kerneopgaver

Mange begrundet kommunefogedernes korte uddannelse med, at de ikke skal udføre reelt politiarbejde. Det er den måde, hvorpå Politimesterembedet forsvarer, at kommunefogedens uddannelse er tilstrækkelig i forhold til, hvad der forventes af den pågældende. Alligevel er der situationer, hvor kommunefogeden må træde til. Senest i december 2016³² måtte to kommunefogeder i Søndre Upernavik foretage vigtige politiefterforskningskridt. Den ene kommunefoged rettede henvendelse til distriktet og meddelte, at to fiskere fra Upernavik muligvis havde misbrugt en 16-årig pige seksuelt. Regionslederen vejledte kommunefogederne om at sikre sengetøjet, hvor pigen blev fundet, og at vejlede pigen om at hun ikke skulle tage bad eller vaske det tøj, som hun havde på. Kommunefogederne blev bedt om at sikre genstande ved brug af engangshandsker samt at tage billeder af gerningsstedet og sikre ID på begge mænd. Regionslederen bad herefter kommunefogederne om at holde øje med de to mænd og at foretage afhøring af pigens far. På baggrund af afhøringen resolverede distriktet, at kommunefogederne skulle anholde begge mænd, og at Upernavik politi ville ankomme til bygden i løbet af dagen. Regionslederen sikrede herefter, at Air Greenland havde en helikopter til chartring, men grundet vejrmæssige udfordringer var helikopteren ikke i stand til at forlade Upernavik. Endvidere var der rekvireret en kutter, der ej heller var disponibel grundet motorproblemer.

Regionslederen besluttede derpå, at kommunefogederne skulle foretage den indledende afhøring for at belyse sagens omfang.

³² Politiets sagsnr.: 5514-97351-16 (Politisag)

Efter tre dage, hvor det stadig ikke havde været muligt for distriktet at komme frem, og på baggrund af kommunefogedernes indledende undersøgelser, resolverede regionslederen, at de anholdte skulle løslades.

Sagen fra december er blot et eksempel på en situation, hvor kommunefogeden må håndtere en alvorlig sag på egen hånd. I den pågældende bygd var der to kommunefogeder, der kunne assistere hinanden, men i mange bygder står kommunefogeden alene med alvorlige sagsbehandlingsskridt, og der er kommunikationen til distriktet altafgørende.

Ekstreme vejrforhold i Grønland er ikke et ukendt fænomen, og derfor bør kommunefogederne også uddannes til at kunne håndtere og tilnærmelsesvis løse alvorlige situationer selv, trods der sjældent sker alvorlig kriminalitet i bygderne. Dette findes nødvendigt både af hensyn til sikkerheden for den gængse indbygger i bygden såvel som hensynet til efterforskningen.

4.1.2 Når de går over stregen – kommunefoged vs. politi

Trods de åbenbare forskelle mellem kommunefogedens og politiets uddannelse møder begge grupper nogle gange ens udfordringer. Sådanne situationer giver mulighed for, på et mere overordnet plan, at betragte de forskelle, som forårsages af den anderledes uddannelse mellem kommunefogederne og politiet i Grønland.

Politimesteren iværksætter i henhold til den grønlandske retsplejelovs § 17, stk. 1 efterforskning, når der er en rimelig formodning om, at politipersonale i tjenesten har begået en kriminel handling. Det gælder både kriminelle handlinger begået

af polititjenestemænd, reservebetjente samt kommunefogeder. Efterforskningen kan iværksættes enten på grundlag af en anmeldelse eller af egen drift. Rigsadvokaten har siden den 1. januar 2000, hvor politiklagenævnssordningen i Grønland trådte i kraft, udgivet en årlig beretning om behandling af politiklagenævnssager i Grønland. Det fremgår af Rigsadvokatens beretning fra år 2013, at der i det pågældende år blev afgjort fem kriminalsager, hvoraf den ene omhandler en polititjenestemand, der begik vold imod anholdt, 55PM-00174-00002-13³³. I 2015 var der en lignende sag, dog med en kommunefoged, 55PM-00174-00002-15³⁴. Begge uddybes nedenfor.

I sagen 55PM-00170-00002-13 modtog politimesteren, via ledelsen i en politiregion, underretning om, at to politibetjente, P2 og P3, havde rettet henvendelse til ledelsen i regionen, idet de havde gjort iagttagelser, der tydede på, at en politiassistent, P, havde slået en anholdt, A. Politimesteren indledte derefter en efterforskning. P2 og P3 forklarede, at de havde hørt en lyd, der lød som en lussing, fra et afhøringslokale, hvor P var i gang med at afhøre A. Da P2 og P3 gik hen til afhøringslokalet så de, at A tog sig til kinden. A forklarede, at han havde fået en lussing af P, og at P havde spurgt, om han skulle have en lussing til. P nægtede sig skyldig og forklarede, at han havde slået sig selv på lårene med begge hænder. Politimesteren rejste tiltale mod P for overtrædelse af kriminallovens § 88 (vold). Politiklagenævnet var enig i politimesterens afgørelse, og P blev dømt til anbringelse i anstalt for domfældte i 30 dage, hvor der ikke blev fundet grundlag for at gøre foranstaltningen betinget.

³³ Rigsadvokatens beretning 2013: Behandling af klager over politiet i Grønland. Side 17. 2015 (Andet)

³⁴ Rigsadvokatens beretning for 2015 er endnu ikke udkommet, hvorfor der alene henvises til journalnummeret

I sagen 55PM-00174-00002-15 modtog politimesteren en meddelelse fra lokalpolitistation om, at en borger, B, i forbindelse med afhøring i en sag om tyveri havde oplyst, at han var blevet udsat for vold af en kommunefoged, K. K havde tildelt B to slag i ansigtet. Politimesteren rejste herefter tiltale for vold imod K med påstand om 30 dages betinget anstaltsanbringelse. Politimesteren bemærkede herved, at han af formildende omstændigheder havde lagt vægt på, at K ikke var uddannet polititjenestemand, hvorfor man ikke kunne stille de samme krav til ham som til en polititjenestemand. Politiklagenævnet var enige i politimesterens afgørelse, og K blev idømt anstaltsanbringelse i 30 dage betinget af en prøvetid på 1 år.

På baggrund af de to sager fra henholdsvis 2013 og 2015 må det stå klart, at kommunefogedens korte uddannelse tages i betragtning, når der opstår problemer i forbindelse med tjenesten. Læren i politimyndighed blev der også sat fokus på i ovennævnte interviews med de tre kommunefogeder, hvor den ene udtalte, at han var glad for at de nu modtog undervisning i jura, fordi han nu blandt andet lærte, at man ikke blot må ruske folk mv.

Foto: Grønlands Politi

4.2 De manglende kommunefogeder

De grønlandske politikere har længe set kritisk på, at der er stor mangel på kommunefogeder i landets bygder. På nuværende tidspunkt mangler der 27 kommunefogeder i landets 55 bygder³⁵. Politiker Aleqa Hammond³⁶ finder, at det er en krænkelse af retssikkerheden for Grønland, at flere bygder ikke har rettens repræsentant og ikke har så meget som én mand fra kommunernes eller justitsministeriets ansvarsområde.³⁷ Men det er ikke nemt at finde kommunefogeder. Forud for år 2012 troede man, at hovedårsagen for manglen var den lave løn, hvorfor man valgte at ændre lønniveauet, men det har ikke ændret på de manglende kommunefogeder. Ofte kommer straffeattesten i vejen, idet de yngre folk i bygderne ofte har flere småforseelser på samvittigheden. Derudover skal man ej forglemme, at tjenesten måske simpelthen ikke er attraktiv; i bygderne bor folk tæt på hinanden, og ofte er de ligeledes i familie med hinanden, hvilket kan blive en udfordring

³⁵ Disse tal er d. 1. december 2016 fremfundet af HR-afdelingen i Politimesterembedet.

³⁶ Folketingsmedlem uden for folketingsgrupperne i Grønland fra 23. august 2016

³⁷ Sørensen, Helle Nørrelund: *Politikere kritiserer retsforhold i bygder*. I: KNR, 08.01.2016. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/politikere-kritiserer-retsforhold-i-bygder> Besøgt d. 30.12.2016 (Artikel)

for den pågældende kommunefoged. Ligeledes kan de grønlandske borgeres pligtopfyldelse være problematisk. Flere kommunefogeder, som afslutter i tjenesten, begrundet opsigelsen med at de er blevet tvunget af konen eller børnene.

I forbindelse med mit besøg hos kommunefogeden i Kangersuatsiaq (tidl. Prøven) oplyste han, at hans familie flere gange havde bedt ham om at stoppe i tjenesten. Årsagerne hertil var, at de ønskede han skulle passe bedre på sig selv. I de 25 år han havde været kommunefoged, havde han aldrig holdt ferie. Det er dog ikke grundet tvang fra Politimesterembedets side af, idet rådighedsforpligtelsen, som dagsbefalingen statuerer, blot bestemmer, at kommunefogeden kun har pligt til at træde i tjeneste, når denne ikke er forhindret, således at denne har mulighed for at tage på andet arbejde, jagt og ferie. Det må også stå klart, at kommunefogedtjenesten ikke er ufarlig, og spørgsmålene omkring livsforsikring i tilfælde af alvorlig tilskadekomst og dødsfald i forbindelse med tjenesten spiller naturligvis også en rolle for den enkelte person. Man kunne forvente, at såfremt, han kom til skade i forbindelse med tjenesten og dermed ikke kunne passe det job han har ud over tjenesten, ville han få svært ved at forsørge sig selv og sin familie. Det er ligeledes et moment, der gør kommunefogedordningen lidt attraktiv.

Politimester Bjørn Tegner Bay er ikke urolig over manglen på kommunefogeder. Han oplyser, at man naturligvis ønsker at have en eller to kommunefogeder i hver bygd, men at det ikke er et retssikkerhedsmæssigt problem, at der er 15 bygder uden stedlig politimyndighed.

”Det er naturligvis ikke optimalt, men man skal også huske, at der er enormt lav kriminalitet i de pågældende bygder. I 2015 var der blot otte anholdelser i landets bygder.”

I forlængelse heraf fortæller politimesteren, at det er en proces at få fyldt kommunefogedpladserne, og at Politimesterembedet i 2017 vil indføre en ny tilgang. Planen er, at der skal iværksættes en intensiveret bygdetilstedeværelse fra politiets side. Fremover skal politikutteren Sisak være mere til stede i bygdesamfundet, så folket føler sig mere trygge, og at flere mennesker derved bliver interesseret i politiets virksomhed og måske får en interesse i at søge ind i politiet.

Trods politimesterens forklaring om, at der sker meget lidt kriminalitet i bygderne, må det dog også stå klart, at der nogle gange sker alvorlig kriminalitet i bygder uden nogen stedlig politimyndighed. I en sag fra 2012³⁸ havde en 22-årig mand fra bygden Nutaarmiut dræbt tre personer og yderligere såret to. I bygden var der dog hverken kommunefoged eller anden officiel myndighed, hvorfor redningspersonale og politi måtte flyve til bygden. Manden blev anholdt næsten fire timer efter anmeldelsen. Nutaarmiut er en bygd med blot 46 indbyggere og har siden bygdens grundlæggelse ikke haft en kommunefoged. Der er heller ikke normeret en stilling for en kommunefoged i bygden³⁹. En sådan situation er for mange af bygdens borgere skræmmende og udgør et retssikkerhedsmæssigt problem. Den pågældende drabsmand havde mulighed for at gå

³⁸ Mølgaard, Noah: *Tre skuddræbt i Nutaarmiut*. I: KNR, 08.02.2012. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/tre-skuddræbt-i-nutaarmiut> Besøgt d. 03.01.2017 (Artikel)

³⁹ Siegstad, Ludvig: *Der er ingen kommunefoged i Nutaarmiut*. I: KNR, 09.02.2012. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/der-er-ingen-kommunefoged-i-nutaarmiut> Besøgt d. 03.01.2017 (Artikel)

frit rundt og kunne have skabt stor skade i løbet af de fire timer, fra anmeldelsen indgik og indtil politimyndighed kom til stedet. Anholdelsen skete roligt, hvorfor en eventuel kommunefoged kunne have anholdt gerningsmanden kort tid efter anmeldelsen, hvormed bygdens borgere ville kunne have følt sig sikrere. I tilfælde af akutte hændelser i bygder uden kommunefogeder, sender vagtcentralen opgaven videre til det lokale distrikt, og der kan gå flere timer eller dage, før politiet når frem. Det skaber utryghed for bygdebeboerne, når de ikke har nogen at henvende sig til i bygden.

At bygden ikke er normeret til en kommunefoged er interessant, da man på den ene side fra Politimesterembedet giver udtryk for, at der ikke er behov for en myndighed tilstede, hvilket kan anses for værende en krænkelse af retssikkerheden. Omvendt er der også et klart økonomisk perspektiv i, at det kan være svært at retfærdiggøre, at der skal betales årsløn til en kommunefoged i en bygd, hvor der kun bor 46 mennesker, og samtidig er meget lidt kriminalitet.

Det har altid været et problem at rekruttere kommunefogeder i de grønlandske bygder. Lønnen er med ændringen i 2012 bragt til et fornuftigt niveau i forhold til stillingen, men folket skal også have en interesse i at være kommunefoged, og det kan uddannelsen og den øvrige indsats i forhold til at skabe kendskab til politiets og kommunefogedernes funktion i bygderne forhåbentligt bidrage til.

Advokatrådet har i år 2016 nedsat en arbejdsgruppe, der har til opgave at identificere eventuelle retssikkerhedsmæssige udfordringer i det grønlandske retsvæsen. På baggrund heraf

udarbejdede de en rapport⁴⁰, hvoraf der som kritikpunkt i forhold til politiet påpeges, at der ikke er politimyndighed til stede i alle dele af Grønland. Advokatrådets arbejdsgruppe anbefalede heri:

”[...]at det sikres, at der er politimyndighed til stede i alle byer og bygder i Grønland – eventuelt ved en forbedring af ansættelsesvilkårene, herunder aflønningsforholdene, for kommunefogeder.”⁴¹

Det kan dog overvejes, om Advokatrådet i forbindelse med deres anbefaling ikke har været vidende omkring den store lønændring i 2012 samt at de ikke har undersøgt, hvilke omstændigheder kommunefogederne søger stillingen under, i forhold til kommunefogedernes generelle ønske om at gøre noget godt for samfundet. Advokatrådets anbefaling heraf bærer således præg af manglende indsigt i det pågældende område.

4.3 Er kommunefogedordningen tidssvarende?

Samfundsforholdene i Grønland har på en række områder ændret sig på en afgørende måde, hvorfor det i relation til udviklingen kan overvejes, om det er nødvendigt med en gennemgang og nyvurdering af hele det grønlandske retsvæsen. Det er ikke nogen hemmelighed, at Grønland har ændret sig enormt siden 1951. Mange dele af Grønland kan sammenlignes med danske byer med moderne samfund. De fleste borgere er ikke længere afhængige af fiskeri og fangst, men bruger det for at holde kulturen i live og som et afbræk til den travle hverdag.

⁴⁰ Advokatsamfundets rapport: Retssikkerhed i Grønland – Advokatrådet 2016. Side 11. 2016. (Andet)

⁴¹ Advokatsamfundets rapport: Retssikkerhed i Grønland – Advokatrådet 2016. Side 11. 2016. (Andet)

Kommunefogedordningen kan således også på mange måder anses for en forældet ordning. Skulle man genoverveje kommunefogedordningen, er det væsentligt at se på, hvorfor man i sin tid valgte ordningen. Kommunefogedordningen i Grønland blev til, fordi befolkningen levede enormt adspredt på et stort areal, hvormed det ikke var muligt at placere politipersonale på alle disse områder. Det nødvendiggjorde, at der på disse steder fandtes personer, som var beskikket til på politiets vegne at agere politimyndighed⁴². Det er i dag stadig en kendsgerning, at det grønlandske folk lever enormt adspredt.

Trods moderniseringen i Grønland eksisterer behovet for en ordning, hvor det er muligt at dække et større og vanskeligt geografisk område med myndighedspersoner, stadig. Politimesterembedet virker med ændringerne indført i 2016 bevidst omkring, at tiden har ændret sig. Ordningen er blevet mere nutidig og følger den transformation, som Grønland har gennemgået – og stadig gør.

4.4 Opfylder kommunefogedordningen de menneskeretlige krav?

I 2015 besøgte Folketingets Ombudsmand Grønland med henblik på blandt andet at foretage tilsyn af en række grønlandske detentioner. Der er 22 detentioner i Grønland, hvor fire er placeret i bygder. Ombudsmanden så kritisk på, at detentionerne i de fire bygder var uden fast bemanning, at den detentionsanbragte ikke havde mulighed for at tilkalde personale, at der ikke blev tilbudt mad og drikke, og at der ikke var mulighed for toiletbesøg, medmindre kommunefogeden var til stede. Endvidere var ombudsmanden kritisk omkring, at der

⁴² Den grønlandske retsvæsenkommission: Betænkning 1442 om det grønlandske retsvæsen. Side 1230. Bind 4, Politiet, opfølgning mv., 2004. (Andet)

ved detentionsanbringelser blev visiteret til trusser, uanset om der var konkret grund til det⁴³. Det kan hertil bemærkes, at kommunefogeden er en mand, hvorfor både kvinder som mænd oftest visiteres af denne, såfremt der ikke er en aftale med den lokale sundhedsplejerske i bygden. Ombudsmanden så ligeledes kritisk på, at der kun fandtes én nøgle til detentionen, som befandt sig hos kommunefogeden.

På baggrund af tilsynsbesøget bad Folketingets Ombudsmand en række myndigheder, herunder det grønlandske Politi, om at forholde sig til disse kritikpunkter, hvor ombudsmanden blandt andet bad dem svare på, hvorvidt forholdene levede op til reglerne i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Ombudsmandens besøgshold blev ved Politimesterembedets svar oplyst, at kommunefogedens opgave blot var at være til stede, afhøre og forklare for den vagthavende. Som tidligere nævnt i Søndre Upernaviks sag af december 2016 fremstår det dog også klart, at kommunefogeden kan blive nødt til at anholde og placere folk i eventuelle detentioner, hvorfor der eventuelt kan være et udvidet behov for at vejlede, instruere og undervise kommunefogeder i f.eks. Politimesteren i Grønlands dagsbefaling nr. 1 af 23. februar 2011 om frihedsberøvelse i detentioner.

⁴³ Grønlandske detentioner i ombudsmandens søgelys. Udgivet af Folketingets Ombudsmand. Internetadresse:
http://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/groenlandske_detentioner/pdf - Besøgt d. 05.01.2017 (Internet)

Foto: Henrik Madsen

Politimesterembedet havde, bl.a. foranlediget af ombudsmandens inspektion i 2013, gennem længere tid arbejdet med en række emner, der har til formål at styrke kommunefogedernes kompetencer, uddannelse og udrustning samt vejledningen af anholdte og tilbageholdte i deres varetægt. Anholdtes rettigheder, herunder personer, der anholdes eller i kortere tid tilbageholdes i byer og bygder uden fast politibetjening, var i den forbindelse særligt i fokus.

Der er udarbejdet en ny samlet dagsbefaling vedrørende kommunefogeder; Dagsbefaling nr. 20 om kommunefogedens virke, som trådte i kraft den 1. september 2016, og erstattede Dagsbefaling IV nr. 1 af 1. marts 1994 om instruks for kommunefogeder. Ligeledes blev der planlagt og afholdt en ny kommunefogeduddannelse, hvor der var særligt fokus på politimyndighed i forbindelse med anholdelse og visitation. Ligeledes blev der udformet en vejledning til kommunefogeder, der

skal udleveres i forbindelse med beskikkelsen, som indeholder er særligt afsnit i forhold til eventuelle anholdelser og frihedsberøvelser, herunder om kravene til at notere anholdelsestidspunkt, kravene til at føre tilsyn med den anholdte samt information om, at kommunefogeden som altovervejende hovedregel ikke skal anbringe den anholdte i sit private hjem. Dertil er der lavet nye vejledninger til anholdte og tilbageholdte, og regionslederne er anmodet om at instruere kommunefogederne i udlevering af disse. Kommunefogederne er også blevet vejledt i dagsbefaling nr. 1 om frihedsberøvelse i detentioner. Alle vejledninger foreligger på såvel dansk som grønlandsk.

4.5 Nærhedsprincip frem for retssikkerhedsprincip

I det formålet for kommunefogedordningen stadig eksisterer, er det væsentligt at se på, hvorvidt den almene borgers retssikkerhed krænkes med den pågældende ordning. Siden retsplejelovens indførsel i 1951, hvor kommunefogeden modtog politimyndighed, har Grønland også ændret sig. Med den enorme indflytning til byerne bliver den enkelte udsat for storbyfristelserne med alkohol og hash, hvilket er en kilde til meget kriminalitet i Grønland. Men storbyfristelserne er ikke blot til stede i Nuuk og Grønlands øvrige byer. Der er store problemer med hash i hele Grønland, og med hashen kommer også en stigende kriminalitet. Det stiller derfor højere krav til, at den stedlige politimyndighed kan formå at løse politimæssige opgaver, således at den lovlydige ikke føler, at man lever i et lovløst samfund. Udtrykket retssikkerhed er sædvanligvis ikke nogen entydig størrelse, idet begrebet gennem tiderne er blevet brugt til at karakterisere både den kollektive sikkerhed mod

angreb af uro og forbrydelser og den individuelle sikkerhed mod overgreb⁴⁴.

I denne artikel benyttes begrebet i sin kollektive betydning, hvormed det er den gængse borgers retssikkerhed, der krænkes. Når en borger ikke kan opnå den politimæssige assistance, som denne har behov for, opstår der en krænkelse af den retssikkerhed. At en borger, i tilfælde af en akut situation, må gå flere timer eller dage, før uddannede polititjenestemænd når frem, krænker den enkeltes retssikkerhed. Men hvorfor har det grønlandske politi så anvendt et nærhedsprincip?

Nærhedsprincippet fik særlig stor global betydning i år 1992, da det inden for EU blev vedtaget, at EU kun må fastlægge fælles normer på områder, hvor det kan godtgøres, at de vedtagne mål bedre kan opfyldes på fællesskabsplan end på nationalt plan⁴⁵. Nærhedsprincippet finder dog også anvendelse på andre områder. Grønlands Politi anvender nærhedsprincippet ved at beskikke almindelige borgere i de små samfund og tildele dem stedlig politimyndighed.

Begrundelsen for hvorfor politiet har anvendt dette princip, er at Grønland, som verdens største politikreds, er geografisk og klimatisk udfordret, således at det vil være en umulighed at placere uddannede polititjenestemænd i alle små samfund.

Alligevel påvirker de geografiske og klimatiske faktorer borgeren, der har brug for politiet, og det er værd at vurdere, om

⁴⁴ Henricson, Ib: Politiret. Side 24. 6. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016. (Bog)

⁴⁵ Nærhedsprincippet. Udgivet af Den Store Danske. Internetadresse: http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/EU/nærhedsprincippet - Besøgt d. 10.01.2017 (Internet)

der kan være nogle retssikkerhedsmæssige betænkeligheder forbundet med kommunefogedordningen i Grønlands politi. I det følgende vil ovenstående danne grundlag for en mindre diskussion, hvor det dog skal understreges, at der udelukkende er tale om hypotetiske overvejelser, eftersom der er mange forhold, der gør sig gældende, og at informationerne på området er særdeles sparsomme.

Politiarbejdet i Grønland er præget af ekstreme vejrforhold og kolossale geografiske afstande. Arbejdet er desuden præget af bygder med helt ned til 20 indbyggere. Som det fremgår af afsnit 5.2 i nærværende fremstilling, er mange borgere urolige, når der ikke er en politimyndighed i deres bygd. Det grønlandske nyhedsmedie KNR har, i forbindelse med en udsendelse om de manglende kommunefogeder i 2015, foretaget et interview med en urolig borger fra bygden Attu⁴⁶; en bygd med ca. 250 borgere uden kommunefoged.

Borgeren nævner, at folk er enormt utrygge ved, at der ikke er nogen politimyndighed i bygden. I udsendelsen nævnes det dog ikke på noget tidspunkt, hvilke opgaver kommunefogeden kan og bør varetage. Det antages, at mange borgere ikke kender til kommunefogedens simple uddannelse, og i virkeligheden ikke ved, hvad kommunefogeden er i stand til at løse af opgaver. Det kan overvejes, at mange bygdebeboere sidestiller kommunefogeden med den uddannede polititjenestemand, hvilket på ingen måde er rimeligt, kommunefogedens korte uddannelse taget i betragtning. Ud fra den pågældende borgers udtalelser lægges det til grund, at kommunefogedernes

⁴⁶ Nielsen, Arnaq: *Mangel på kommunefogeder i bygderne*. I: KNR, 05.08.2015. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/mangel-på-kommunefogeder-i-bygderne> Besøgt d. 01.12.2016 (Artikel)

tilstedeværelse har stor betydning for borgerne, men spørgsmålet er om dennes tilstedeværelse mere har karakter af en falsk tryghed?

I Danmark skete der en voldsom stigning i kriminalitet i 1960'erne og 1970'erne. Der blev på baggrund heraf nedsat Det Kriminalpræventive Råd. Kriminaliteten skabte utryghed for den almene borger, og utrygheden antoges at kunne modarbejdes gennem et mere synligt politi. Devisen lød: 'mere synlighed, større tryghed'. Justitsministeriets Centrale Samarbejdsudvalg besluttede derfor den 25. november 1983, at der skulle indføres nærpolti. Nærpolitiet havde til opgave at supplere det almindelige politi via fodpatruljering og præventivt opsøgende arbejde i området skoler, klubber mv. Der blev ud fra den målsætning etableret forsøg med nærpolti i ni politikredse, som fik tildelt ekstra mandskab til forsøgene.

Nærpolitiet i Danmark var en udløber af fænomenet 'community policing', som var et højt aktuelt emne i den vestlige verden i 1970'erne og 1980'erne. I 1997 blev nærpoltiforsøgene i Danmark fulgt op med endnu en række forsøg, der omfattede seks politikredse. Forsøgene foregik i perioden 1997-2002, og for første gang i dansk politis historie blev forsøgenes forløb og resultater vurderet af eksterne forskere. I forbindelse med forsøgsordningen blev det via befolkningsundersøgelser søgt belyst, om nærpoltiordningen havde betydet en øget oplevelse af tryghed. Der blev set på den objektive tryghed, dvs. kriminalitetsudviklingen og udviklingen i andre former for problemer, og den subjektive tryghed, dvs. kriminalitetsangsten hos den almene borger.

I forbindelse med trygheden så forskerne særligt på Helsingør

politikreds. Den lokale tryghed/utryghed udviklede sig således, at i år 1998 var der 15 pct. i Helsingør politikreds, som ofte eller næsten hele tiden tænkte på deres personlige risiko for at blive udsat for kriminalitet. I år 2000, to år inde i forsøgsforløbet, var samme persongruppe steget til 18 pct., og ved forsøgets afslutning i år 2002 faldt den til 16 pct. I både Helsingør og det øvrige Danmark sås der generelt små og ikke statistisk signifikante udsving. Forskerne har alligevel begrundet stigningen i år 2000 med den betydelige medieopmærksomhed omkring kriminalitetsproblemer mv., der ledsagede introduktionen af nærpolitiforsøget i Helsingør politikreds. Det er øjensynligt meget nemmere at skabe opmærksomhed omkring frygt for kriminalitet end at reducere den igen. Man kan således ikke se bort fra den mulighed, at det netop var medieomtalen omkring baggrunden for nærpolitiet, der helt eller delvist skabte det øgede angstniveau.⁴⁷

Foto: Stephanie Dahl-Jensen

⁴⁷ Balvig, Flemming og Lars Holmberg: *Politi & Tryghed*. Side 144. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2004. (Bog)

Ifølge den danske forsøgsordning opnåede man ikke en mere subjektiv tryghed. Den subjektive tryghed er den, mange borgere omtaler, når de kritiserer de manglende kommunefogeder. Forskellen fra det danske system er dog, at det danske nærhedspoliti adskilte sig fra Grønlands politis nærhedsprincip, idet den enkelte stadig havde mulighed for at kontakte politiet, nærhedspoliti eller ej. I de grønlandske samfund er politiet ofte mange timer/dage væk, hvorfor man må antage, at den subjektive tryghed godt kan ændres ved, at der er en borger med politimyndighed tilstede.

Alligevel kan den danske undersøgelse anvendes til at konkludere, at mere nærhed i politiet ikke kun har en gavnlig effekt. Borgerne bliver mere bevidste omkring muligheden for kriminalitet, og det kan den offentlige debat om de manglende kommunefogeder også have karakter af. Mange bygdebeboere er formentlig, ind til den store omtale i de grønlandske medier, aldrig studset over, at der ikke var en stedlig politimyndighed. Det at problematikken pludselig synliggøres i medierne med eksempler på situationer, hvor der ikke har været en stedlig politimyndighed, f.eks. skuddrabene i Nutaarmiut, kan resultere i, at den enkelte pludselig føler sig skræmt og føler sin retssikkerhed krænket.

5. Konklusion

Grønlands Politi har ud fra et nærhedsprincip valgt at prioritere, at der er politimyndighed til stede i alle samfund i Grønland, så vidt det er muligt. Det sker igennem kommunefogedordningen, hvor almindelige borgere påtager sig politimyndighed. Opgaver af politimæssig karakter er vigtige samfundsmæssige opgaver, og det er derfor klart, at den almene bygdebeboers retssikkerhed udfordres ved at anvende en sådan

model. Når helt almindelige borgere handler som lovens lange arm, opstår der retssikkerhedsmæssige udfordringer, idet bygdebeboeren ikke kan forvente at modtage den samme assistance, som en uddannet polititjenestemand kan tilbyde, men spørgsmålet er, om der overhovedet er anden mulighed end den valgte ordning?

Grønlands Politi er som verdens største politikreds udfordret geografisk og miljømæssigt. Det grønlandske retssystem er særligt ved, at det i det hele taget er baseret på et nærhedsprincip; ikke blot med kommunefogedordningen men ligeledes med de lokalt forankrede lægmandsdomstole, hvor man har prioriteret at have grønlandske borgere i retterne frem for uddannede jurister. I lægmandssystemet må der ligeledes søges en balance mellem hensynet til retssikkerheden på den ene side og nærhedsprincippet på den anden, hvor der særligt er fokus på gerningsmandsprincippet, som står centralt i grønlandsk retskultur.

En sådan afvejning skal også foretages i forhold til kommunefogedordningen. Grundet de mange små samfund, som geografisk set bor spredt med helt ned til 20 personer i området, anses det ikke som værende muligt at placere uddannede polititjenestemænd på alle beboede områder. Ligeledes kan man ikke altid forvente, at distrikterne kan nå frem til området inden for kort tid. Det vil ikke blot være en umulighed at finde tjenestemænd, der er villige til at påtage sig hvervet i bygderne, men også en økonomisk umulighed. Grønlands Politi har ved ordningen foretaget en afvejning mellem det behov, der er for politi i bygderne og de økonomiske konsekvenser, det måtte have.

Kommunefogedordningen er et acceptabelt resultat af den afvejning, men det stiller krav til, at den pågældende uddannes, så denne er rustet til at handle i tjenesten. Den almene borgers retssikkerhed må prioriteres højt, således at ordningen ikke blot har karakter af en formalitet, men også er en ordning, der følges op på, og som modtager opmærksomhed fra Politimesterembedets side. Ligeledes bør der ske en klar forventningsafstemning, således at den almene borger og kommunefogeden er bevidste omkring, hvad kommunefogedens opgaver er, for at denne ikke sidestilles med en uddannet polititjenestemand. Grønlands politi bærer med kommunefogedordningen et stort ansvar; administrativt i forhold til at følge med og foretage ændringer i det retlige grundlag, men også i det operative ved at kommunefogeden modtager de fornødne magtmidler og løbende uddannelse, så vedkommende er rustet til at møde de opgaver, der er forbundet med tjenesten. Kommunefogedordningen udgør i det hele en trussel mod retssikkerheden, men er ikke desto mindre et resultat af en nødvendig afvejning.

Nærhedsprincippet er hensigtsmæssigt i et samfund som det grønlandske, men der skal naturligvis være en fornuftig balance mellem borgerens retssikkerhed og det anvendte nærhedsprincip. Den balance findes kun, når der er skabt de optimale rammer for ordningen, og her er det vigtigt at understrege, at Politimesterembedet i Grønland bærer ansvaret herfor.

Hvis man blot ser 10-15 år frem, er det interessant at se på, om kommunefogedordningen overhovedet eksisterer. Dronningen berørte i forbindelse med sin nytårstale den 31. december 2016 den udfordring, som Grønland står i; “ [...] *Grøn-*

land ligger udsat. Et klima under forandring mærkes tydeligt og den øgede internationale interesse for de arktiske egne og områder får manges øjne til at hvile på Grønland. [...]”⁴⁸. Indtil for nylig var det umuligt at sejle via Arktis, idet havisen spærrede vejen. Isen er dog nu smeltet så meget, at det er muligt om sommeren at sejle tværs over det arktiske ocean.

Med interessen for Grønland, både i forhold til trusselsbillet men også den kommercielle side, vil der ske ændringer, og der er meget, som tyder på, at det arktiske perspektiv kommer til at vende op og ned på Grønland. Der er en forventning om, at flere bygder lukker og folket flytter til byerne, hvormed kommunefogedordningen kommer under pres. Kommunefogedordningen er derfor nu i fokus med henblik på at uddanne, ansætte, ændre ansættelsesvilkårene mv., selvom ordningen i fremtiden kan være fortid for Grønlands politi.

6. Litteraturliste

Artikler

Mølgaard, Noah: *Tre skuddræbt i Nutaarmiut*. I: KNR, 08.02.2012. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/tre-skuddræbt-i-nutaarmiut> Besøgt d. 03.01.2017

Nathansen, Bibi: *Uddannelse skal gøre livet lettere for kommunefogeder*. I: KNR, 25.11.2016. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/uddannelse-skal-gøre-livet-lettere-kommunefogeder> Besøgt d. 14.12.2016

Nielsen, Arnaq: *Mangel på kommunefogeder i bygderne*. I: KNR, 05.08.2015. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/mangel-på-kommunefogeder-i-bygderne> Besøgt d. 01.12.2016

Siegstad, Ludvig: *Der er ingen kommunefoged i Nutaarmiut*. I: KNR, 09.02.2012. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/der-er-ingen-kommunefoged-i-nutaarmiut> Besøgt d. 03.01.2017

Siegstad, Ludvig: *Forventning om bedre løn til kommunefogederne*. I: KNR, 18.02.2012. Internetadresse: <http://knr.gl/en/node/102513> Besøgt d. 10.12.2016

⁴⁸ Det danske kongehus: Dronningens nytårstale 2016. Internetadresse: https://www.youtube.com/watch?v=VINP_tc3Ww4 Besøgt d. 27. januar 2017. (Andet)

Stevnsborg, Henrik: *Professor: Tid til at rense ud i politiets opgaver*. I: Altinget, 26.03.2015. Internetadresse: <http://www.alinget.dk/justits/artikel/professor-tid-til-at-rende-ud-i-politiets-opgaver> Besøgt d. 27.12.2016

Sørensen, Helle Nørrelund: *Politikere kritiserer retsforhold i bygder*. I: KNR, 08.01.2016. Internetadresse: <http://knr.gl/da/nyheder/politikere-kritiserer-retsforhold-i-bygder> Besøgt d. 30.12.2016

Ukendt, Netredaktionen: *Nyt våben: Chili i øjnene*. I: Sermitsiaq, 29.04.2010. Internetadresse: <http://sermitsiaq.ag/nyt-vaaben-chili-oejnene> Besøgt d. 30.11.2016

Whyte, Tim: *Grønlands nye selvstyre vil gøre op med bygderne*. I: Information, 14.10.2009. Internetadresse: <https://www.information.dk/indland/2009/10/groenlands-nye-selvstyre-goere-bygderne> Besøgt d. 10.12.2016

Bøger

Andersen, Jan og Naalakkersuisut - Grønlands Selvstyre: *Den juridiske ekspedition – et studie i Grønlands retsforhold*. 1. udg. Forlaget Atuagkat ApS, 2010.

Balvig, Flemming og Lars Holmberg: *Politi & Tryghed*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2004.

Henricson, Ib: *Politiret*. 2. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1999.

Henricson, Ib: *Politiret*. 6. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016.

Petersen, Hanne og Jakob Janussen: *Retsforhold og samfund i Grønland*. 1. udg. Ilisimatusarfik, 1998.

Stevnsborg, Henrik: *Magt, krig og centralisering, Dansk politi 1945-2007*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016.

Domme

Godthåb Kredsrets dom, sagl.nr. 1353/78.

Ammassalik Kredsrets dom, sagl.nr. 212/03.

Internetsider

Befolkning. Udgivet af Grønlands Statistik. Internetadresse: <http://www.stat.gl/dialog/topmain.asp?lang=da&sc=BE> - Besøgt d. 13.03.2017

Forslag til Lov om politiets virksomhed. Udgivet af Retsinformationen. Internetadresse: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=88065> - Besøgt d. 25.12.2016

Grønlandske detentioner i ombudsmandens søgelys. Udgivet af Folketingets Ombudsmand. Internetadresse: http://www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/groenlandske_detentioner/pdf - Besøgt d. 05.01.2017

Grønlandskommissionen af 1960 – G60. Udgivet af Multikulturel Projektledelse. Internetadresse: <http://mulkuloffline.weebly.com/groslashnlandskommissionen-af-1960---g60.html> - Besøgt d. 10.12.2016

Nærhedsprincippet. Udgivet af Den Store Danske. Internetadresse:
http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/EU/nærhedsprincippet -
Besøgt d. 10.01.2017

Om Grønlands Politi. Udgivet af Grønlands Politi. Internetadresse:
https://www.politi.dk/Groenland/da/om_os/om_politikredsen/ - Besøgt d.
07.12.2016

Lovgivning

Dansk:

Retsplejeloven: LBK nr. 1257 af 13/10/2016

Straffeloven: LBK nr. 1052 af 04/07/2016

Grønlandsk:

Kriminalloven: LOV nr. 306 af 30/04/2008

Lov nr. 271 af 27. maj 1951 om Grønlands Landsråd og kommunalbestyrelser

Retsplejeloven: 2007/2 LSF 34

Politisager

5514-97351-16

55PM-00174-00002-15

55PM-00170-00002-13

Pressemeddelelser

Grønlands Politi: *Grønland får ny politiuddannelse*. I: mynewsdesk, 22.09.2016.
Internetadresse: http://www.mynewsdesk.com/dk/politimesteren-i-groenland/press_releases/groenland-faar-ny-politiuddannelse-1562651 Besøgt d.
04.12.2016

Grønlands Politi: *Kommunefogeder uddannes i anholdelse, førstehjælp og selvmordsforebyggelse*. I: mynewsdesk, 25.11.2016. Internetadresse:
<http://www.mynewsdesk.com/dk/politimesteren-i-groenland/pressreleases/kommunefogeder-uddannes-i-anholdelse-foerstehjaelp-og-selvmordsforebyggelse-1668392> Besøgt d. 27.12.2016

Justitsministeriet: *Justitsministeren fremsætter lovforslag om politiets virksomhed*.
05.02.2004 Internetadresse: <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2004/justitsministeren-fremsaetter-lovforslag-om-politiets> Besøgt d. 20.12.2016

Andet

Advokatsamfundets rapport: Retssikkerhed i Grønland – Advokatrådet 2016.

Den grønlandske retsvæsenkommission: Betænkning 1442 om det grønlandske retsvæsen. Bind 4, Politiet, opfølgning mv., 2004.

Den grønlandske retsvæsenkommission: Politiets arbejdsvilkår i Grønland. Rapport nr. 3. Gladys, Kreutzmann og Jensen Analyse. 1998.

Det danske kongehus: Dronningens nytårstale 2016. Internetadresse:
https://www.youtube.com/watch?v=VINP_tc3Ww4 Besøgt d. 27. januar 2017.

Grønlandsk-dansk selvstyrekommission: Betænkning om selvstyre i Grønland. 2008.
Internetadresse:
<http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Naalakkersui>

sut/DK/Selvstyre/Grønlandsk-Dansk%20Selvstyrekommissionens%20betænkning.pdf Besøgt d. 01.12.2016

Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 1 af 23. februar 2011 om frihedsberøvelse i detentioner.

Grønlands Politi: Dagsbefaling nr. 20 af 1. september 2016 om kommunefogedens virke.

Politikommisionen: Betænkning om politilovgivning, 1995. Internetadresse: http://www.foxylex.dk/media/betaenkninger/Betaenkning_nr_1410_om_politilovgivning.pdf Besøgt d. 27.12.2016.

Rigsadvokatens beretning 2013: Behandling af klager over politiet i Grønland. 2015